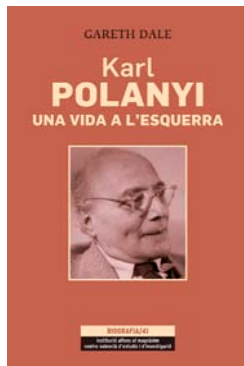

la mirada
GUSTAU MUÑOZ

Karl Polanyi, l'autor de 'La gran transformació', fou un personatge multidimensional, testimoni de l'autodestrucció d'Europa en la primera meitat del segle XX, de la qual tractà de donar una explicació fonamentada i gens doctrinària. La seua aportació potser té ara més vigència que mai.

Conèixer Karl Polanyi

Karl Polanyi. Una vida a l'esquerra
GARETH DALE

Institució Alfons el Magnànim
València, 2019
414 pàgines

Karl Polanyi és un d'aquells científics socials incitadors i d'ampli espectre—quant a saviesa i aportacions—que val la pena conèixer. Nascut a Viena el 1886 i mort al Canadà el 1964, la seua vida coincideix amb el gran drama o més aviat la catàstrofe europea del segle XX. Era un jueu hongarès—va nàixer a Viena per atzar, en realitat era de Budapest—pertanyent a la gran generació d'intel·lectuals hongaresos, que incloïa personatges que van de György Lukács als músics Béla Bartok i Zoltan Kodaly. Bona part d'aquesta intel·lectualitat de projecció mundial eren fills de les classes benestants de jueus assimilats. S'havien format en la seguretat de l'Europa sense fronteres d'abans de la Primera Guerra Mundial, tenien l'alemany com a llengua de cultura, s'identificaven amb la pàtria hongaresa, formaven part d'un Estat compost i multicultural com era l'Imperi Austrohongarès. Aquell *món d'ahir* que va retratar amb agudesza Stefan Zweig, tanmateix, estava condemnat.

El colonialisme i l'imperialisme, la supèrbia i la inconsciència de les classes altes, el militarisme prussià, les aliances canviants i desestabilitzadores, entre altres factors, van fer esclatar aquella Europa. De sobte la Gran Guerra, devastadora, amb l'aplicació dels avenços tecnològics (la guerra química) i milions de víctimes, un carnatge. És clar que havia estat pre-

cedida per moviments sísmics a l'est del continent, amb les guerres balcàniques, el genocidi dels armenis a Turquia, els sotrats a l'inviàble Imperi rus, la revolució de 1905, la insurgència irlandesa, l'antisemitisme furibund de l'afer Dreyfus a França i a l'Europa oriental, i en general l'ensopegada entre la modernització econòmica—la difusió del capitalisme—i unes estructures socials i polítiques encararades—la persistència de l'Antic Règim en àmbits decisius, que va explicar l'historiador Arno Mayer.

La Primera Guerra Mundial encetà la catàstrofe d'Europa. Determinà una recomposició del mapa polític i de les fronteres, amb la dissolució d'imperis i la creació de nous estats, i sobretot l'onada engegada per la Revolució russa de 1917. El comunisme ara sí que era un espectre—alguna cosa més que un espectre—que recorria Europa. Les classes benestants foren presa del pànic. L'època d'entreguerres fou èpica: feixisme, nazisme, l'era dels dictadors i finalment la Gran Depressió dels anys 30, el declivi econòmic, la crisi del món rural, l'atur de masses, l'em-pobriment... I la Segona Guerra Mundial, que culminà l'autodestrucció d'Europa, amb desenes de milions de víctimes i el crim més terrible que registra la història, l'Holocaust. Amb un epíleg a manera d'advertiment: el llançament de bombes atòmiques a Hiroshima i Nagasaki.

teatre

'La corda'. Espectacle gastropoètic, idea original d'Albert Mestres

cinema

Esteve Plantada ens parla d'"Els dies que vindran" de Carlos Marques-Marcet

música

El retorn més alliberat de Tomeu Penya, amb el seu disc 'R.D.I. Comunitat des Pla'

Polanyi fou testimoni actiu del drama. Hagué de fugir d'Hongria arran de l'establiment de la dictadura de la dreta reaccionària a començament dels anys 20, i s'instal·là a Viena. La deriva feixista d'Àustria el forçà a fugir de nou i s'establí a Anglaterra. D'ací es traslladà als Estats Units. I atesa l'aspror del maccarthisme durant la Guerra Freda, passà al Canadà. Fou periodista, investigador, professor i acadèmic. Una vida complexa, que resumeix els avatars del segle XX, incloent-hi els aspectes de creença religiosa i d'afinitats culturals de base personal (la mare i també la seua dona eren russes) i la problemàtica de la identitat personal. Sense oblidar el vessant polític, ja que Polanyi fou un home d'esquerres —demòcrata i socialista— bé que *sui generis*, amb idees inspirades en el cristianisme i el marxisme. Però per damunt de tot fou un investigador i l'autor d'un llibre clàssic: *La gran transformació. Els orígens polítics i econòmics del nostre temps* (1944).

Karl Polanyi

Aquest llibre —que hauria de ser llegit per tota persona culta— és un diagnòstic de lucidesa i subtilitat enormes dels mecanismes interns que determinaren l'autodestrucció d'Europa, amb aportacions molt penetrants sobre la crisi dels anys 30. És una crítica demolidora de la ideologia dels mercats autoregulats. Explica el sorgiment d'un tipus d'economia —el mercat com a ens de qualitats quasi metafísiques, sense traves ni regulacions— que considera explosiva. Atès que en el món actual aquesta ideologia del mercat que tot ho soluciona torna a tenir gran vigència, "sovint fa la impressió que Polanyi s'està referint als problemes del present", ha escrit Joseph Stiglitz amb molta raó.

És clar que *La gran transformació* —un llibre tothora reeditat— és molt més del que he apuntat esquemàticament. Per a Karl Polanyi el desacoblament economia-societat és el problema. I la mirada històrica el dugué a investigar la formació gens espontània de l'economia de mercat i a indagar també en el funciona-

ment de les societats antigues, raó per la qual la seua obra té rellevància també per a l'antropologia.

Per saber molt més de la vida i aportacions teòriques de Polanyi tenim ara un llibre dels que ensenyen moltes coses. Que reconstrueixen amb recerca precisa i els matisos escaients una època. Que operen un tall transversal en un temps i hi situen el seu personatge, amb tota la diversitat d'interrelacions i determinants. En efecte, *Karl Polanyi. Una vida a l'esquerra* (Institució Alfons el Magnànim, 2019) és un llibre d'aquests, la gran biografia a l'estil anglosaxó que mereixia un autor amb la seua riquesa de matisos. Una bona lectura, recomanable per guanyar temps...

Tomàs Martínez Romero
Bernat Fenollar i Miquel Estela,
poetes de cançonier

34 edicions

BERNAT FENOLLAR I MIQUEL ESTELA, POETES DE CANÇONER
de TOMÀS MARTÍNEZ ROMERO

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter
Visita la nostra botiga virtual en
www.tresiquatre.cat